

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਕੁਲ ਅੰਕ

15

ਪੜ੍ਹਣ ਦਾ ਕੁਲ ਸਮਾਂ

35 ਘੰਟੇ

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਆਕਾਰ, ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਆਕਾਰ/ਢਾਂਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਡਿਊਲ ਨੂੰ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਐਨਕਰਤਾ ਵਪਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਿਭਿੰਨ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਕਸੀਮ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ - ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ, ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ।

ਪਾਠ 3 : ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ

ਪਾਠ 4 : ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ

ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਖਰੀਦਣ ਬਾਜ਼ਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀ-ਵੱਡੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਮੁੰਗਫਲੀ ਜਾਂ ਅਖਬਾਰ ਵੇਚਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਤੇ ਫੁੱਟਪਾਸ਼ ਉੱਪਰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੌਚੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੁੱਹੋਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਦੁਕਾਨਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਵੇਖਦੇ ਹੋ। ਕੀ ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲਦਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਹੈ? ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰ ਲਈ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੂੰਜੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਨਿਰਣੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਪਾਰ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਪਾਰ ਦੇ ਨਫਾ-ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ। ਕਿਸੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਇਹੋ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵਪਾਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿੱਚ ਕਈ ਲੋਕ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਵਪਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕਜੁਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਫਾ-ਨੁਕਸਾਨ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰੂਪ ਸਾਂਝਾ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਪੁਰਖਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਕੁਝ ਸੰਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰੂਪਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।

ਉਦੇਸ਼

ਇਸ ਪਾਠ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਤੁਸੀਂ

- * ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ‘ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ’ ਸਰੂਪ ਦਾ ਭਾਵ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕੋਗੇ;
- * ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ‘ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ’ ਸਰੂਪ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਸ ਸਕੋਗੇ;
- * ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ‘ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ’ ਦੇ ਗੁਣ-ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰ ਸਕੋਗੇ;
- * ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝ ਸਕੋਗੇ;

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ

- * ਭਾਈਵਾਲੀ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਰੂਪ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਾਣ ਸਕੋਗੇ;
- * ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਲਾਭ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰ ਸਕੋਗੇ;
- * ਸੀਮਤ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕੋਗੇ; ਅਤੇ
- * ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਗੁਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕੋਗੇ।

3.1 ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਅਰਥ

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਾਲਕੀ। ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਉਹ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਉਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕਲੋਤੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਕ ਨੂੰ 'ਇਕਲੋਤਾ ਮਾਲਕ' ਜਾਂ ਇਕਲੋਤਾ ਵਪਾਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ SOLE PROPRIETOR ਜਾਂ SOLE BUSINESSMAN ਹੈ। ਇਕਲੋਤਾ ਵਪਾਰੀ ਆਪਣੇ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ

3.2 ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਏਂ

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਪਾਰਕ ਸਰੂਪ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ :

- i) **ਸਥਾਪਨਾ 'ਚ ਸਰਲ :** ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿੱਚ ਸਰਲਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਲ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੌਖੀ ਹੈ।
- ii) **ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਇੱਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਸਾਰੇ ਜੋਖਮ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਪਾਰ ਮਾਲਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- iii) **ਫਾਇਦੇ-ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਮਾਲਕ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਭਾਰ ਵੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁੱਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਨਫਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- iv) **ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੁੰਜੀ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪੁੰਜੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫੇਰ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕਰਜ਼ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- v) **ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਲਕ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹੀ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
- vi) **ਅਸੀਮਤ ਦੇਣਦਾਰੀ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਅਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਨੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਵਪਾਰ ਦਾ ਆਸਾਨੇ (ਸੰਪਦਾ) ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ ਵੇਚਣੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

3.3 ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਲਾਭ

- ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲਾਭ ਹਨ :
- i) **ਸਥਾਪਤ ਅਤੇ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੌਖੀ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰਲ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪੁੰਜੀ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸਰਲ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੂੰ ਬੰਦ/ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਲਕ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਿਧਾ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 - ii) **ਵਧੇਰੇ ਲਾਭ ਲਈ ਪ੍ਰੋਤੁੱਤ ਕਰਨਾ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਇਆ ਲਾਭ ਸਿੱਧਾ ਇਕਲੋਤੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਵੀ ਉਹ ਖੁਦ ਹੀ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਫਾਇਦੇ-ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਵੱਧ ਮਿਹਨਤ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਹ ਇਕਲੋਤੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤੁੱਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
 - iii) **ਤੁਰੰਤ ਨਿਰਣਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਕਾਰਵਾਈ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਹੀ ਸਹੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਹੀ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 - iv) **ਵਧੀਆ ਨਿਗਰਾਨੀ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਹਰੇਕ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਉੱਪਰ ਮਾਲਕ ਦਾ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਧੀਆ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੀ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਨਾਤੇ, ਉਸ ਕੋਲ ਪੂਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
 - v) **ਵਪਾਰ ਦੇ ਗੁਰ ਸੰਜੋਅ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ :** ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।
 - vi) **ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ :** ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਇਕਲੋਤਾ ਮਾਲਕ ਹੀ ਇਕਮਾਤਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਲੇ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਪਰਕ। ਸੰਬੰਧ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਹਕ ਦੀ ਪਸੰਦ ਜਾਂ ਨਾਪਸੰਦ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨੇੜਲੇ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਵਪਾਰ ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ

- vii) **ਸਵੈ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣਾ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੈ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਵਸਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਜ਼ਗਾਰ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੁਕਾਨਾਂ ਉੱਪਰ ਕਈ ਲੋਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਾਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ।

3.4 ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ

ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਣਾਂ ਕਾਰਣ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੋਰਨਾਂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕੁਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ। ਆਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੀਏ।

- ਸੀਮਤ ਪੂੰਜੀ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਿਵਸਾਇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਲਕ ਹੀ ਪੂੰਜੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਪੂੰਜੀ ਲਗਾਉਣਾ ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਪੂੰਜੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
- ਨਿਰਤਰਤਾ ਦੀ ਕਮੀ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਵਜੂਦ ਮਾਲਕ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਕਲੋਤਾ ਮਾਲਕ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਤੋਤਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲਵੇਗਾ ਜਾਂ ਫੇਰ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਪਾਰ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।
- ਸੀਮਤ ਆਕਾਰ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਵਪਾਰ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨਾ ਅੱਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਪਾਰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਕੱਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਉਸਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਕਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦੀ ਕਮੀ :** ਇਕਲੋਤਾ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ 'ਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 0.0

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਢੁੱਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਭਰੋ।

- ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਵਪਾਰ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਵਪਾਰ ਦਾ ਵਜੂਦ ਦੇ ਵਜੂਦ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਸੀਮਤ ਵਿੱਤੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਦੀ ਸੀਮਾ ਕਾਰਣ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਇਹ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਅਜਿਹੇ ਸਰਲ ਵਪਾਰ ਲਈ ਠੀਕ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਹੁਨਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
- ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਅਜਿਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3.5 ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਅਰਥ

ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਵਸੀਲੇ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਨਿਸਚਤ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਇਸ ਵਪਾਰ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਕਤਾਵਾਂ ਲਈ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਵਜੂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਆਉ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਣ ਲਈਏ ਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿਵਸਾਇ ਦਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੇਸਤਰਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂੰਜੀ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਸਥਾਨ, ਭਾਂਡੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਨਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਧਨ ਜੁਟਾ ਨਹੀਂ ਪਾਊਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਇੱਕਲੇ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਇੱਕ ਰੇਸਤਰਾਂ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਤਿੰਨੇ ਰੇਸਤਰਾਂ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਚਹੁੰਆਂ ਨੇ ਮਿਲਕੇ ਰੇਸਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਫਾ-ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਉਦਮ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਹੜੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਮਿਲਕੇ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਰਮ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨ ਐੰਡ ਕੰਪਨੀ, ਰਾਮਲਾਲ ਐੰਡ ਕੰਪਨੀ, ਗੁਪਤਾ ਐੰਡ ਕੰਪਨੀ ਆਦਿ ਕੁਝ ਫਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਅ ਹਨ।

ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ 1932 ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ, 1932 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤ ਵਿਵਸਾਇ ਦਾ ਲਾਭ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

3.6 ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਸੁਰੂਪ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

ਭਾਈਵਾਲੀ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰੀਏ :

- ਦੋ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਮੈਂਬਰ :** ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਲਈ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬੈਂਕਿੰਗ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 10 ਤੋਂ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ 20 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ

- i) **ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ :** ਜਦ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤਾ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
- * ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੁੰਜੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟੀ;
 - * ਲਾਭ-ਹਾਨੀ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਅਨੁਮਾਤ;
 - * ਭਾਈਵਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤਨਖਾਹ ਜਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਜੇਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ);
 - * ਵਪਾਰ ਦੀ ਮਿਆਦ;
 - * ਫਰਮ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨਾਅ ਅਤੇ ਪਤੇ;
 - * ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਫਰਜ਼;
 - * ਵਪਾਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਸਥਾਨ;
 - * ਵਪਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰਤ।
- iii) **ਵੈਧ ਵਪਾਰ :** ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੈਧ ਵਪਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਸਕਰੀ, ਕਾਲਾਬਾਜ਼ਾਰੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।
- iv) **ਮੁਨਾਫਾ ਵੰਡ :** ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁਨਾਫੇ (ਲਾਭ) ਨੂੰ ਤੈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੁਨਾਫਾ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- v) **ਅਸੀਮਤ ਦੇਣਦਾਰੀ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰ ਵਾਂਗ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਅਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇ ਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਫਰਮ ਦੀਆਂ ਸਹਿਮਤੀਆਂ ਨਾਕਾਫੀ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- vi) **ਇਖਤਿਆਰੀ (ਸਵੈ-ਇੱਛਤ) ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ :** ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਫਰਮ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਮੁਨਾਫਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਕੁਝ ਮਾੜੇ ਸਿੱਟੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :
- * ਤੁਹਾਡੀ ਫਰਮ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।
 - * ਜੇਕਰ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਮਾਧਾਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।
 - * ਤੁਹਾਡੀ ਫਰਮ ਬਕਾਇਆ ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੀ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ (ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ) ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।
- vii) **ਮਾਲਕ-ਏਜੰਟ ਸੰਬੰਧ :** ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਰਮ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਸਰਮਗਰਮੀ ਨਾਲ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ ਫਰਮ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭਾਈਵਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਪਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਭਾਈਵਾਲ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮਾਲਕ-ਏਜੰਟ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀ

3.7 ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਦੇ ਲਾਭ

ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਲਾਭ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :

- ਸਰਲ ਸਥਾਪਨਾ :** ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਂਗ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰਕ ਦਾ ਗਠਨ ਵੀ ਸੌਖਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਸਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈਵਾਲ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਵਧੇਰੇ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ :** ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਪੂੰਜੀ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਈਵਾਲ ਵਧੇਰੇ ਪੂੰਜੀ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਸੰਤੁਲਤ ਨਿਰਣਾ :** ਭਾਈਵਾਲ ਹੀ ਵਪਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਟਾਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਭਾਈਵਾਲ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਕੇ ਨਿਰਣ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।
- ਹਾਨੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ :** ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਭਾਈਵਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜੋਖਮ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਭਾਈਵਾਲ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਫਰਮ ਨੂੰ 12,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਿੰਨੇ ਭਾਈਵਾਲ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਬੋਡ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਗੇ।

3.8 ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੁਨਾਫਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੀਏ।

- ਅਸੀਮਤ ਦੇਣਦਾਰੀ :** ਸਾਰੇ ਭਾਈਵਾਲ ਫਰਮ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਫਰਮ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਭਾਈਵਾਲ ਇਕੱਠਿਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਅਨਿਸ਼ਚਤ ਵਜੂਦ :** ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਈਵਾਲ ਦੀ ਮੌਤ, ਦੀਵਾਲੀਆਪਣ, ਅਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਭਾਈਵਾਲ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ

- iii) **ਸੀਮਤ ਪੁੰਜੀ :** ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 20 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਪੁੰਜੀ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰ ਪਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- iv) **ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੀ ਬਦਲਣਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ :** ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹੋ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਹੁਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਭਾਈਵਾਲ ਨੂੰ ਔਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਫਰਮ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਸ਼ੇਅਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3.9 ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ

ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਨਿਧੀਨਤਾ ਅਤੇ ਉੱਦਮਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜਿਸਦੇ ਪ੍ਰਚਾਲਣ ਵਿੱਚ ਲਚੀਲਾਪਣ, ਨਵਪਰਿਵਰਤਣ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਛੋਟ ਹੋਵੇ, ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ।

- i) ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਇਸਦੇ ਉਦਮੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਾਰਾਨਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉੱਦਮਸ਼ੀਲਤਾ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜੋਖਮ ਪੁੰਜੀ ਇੱਕ ਜੁਟ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਹੱਲਾਉਂਦੀ ਦਿਓ। ਇਸੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਗਠਨ ਸਰੂਪ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਚੋਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਅਸੀਮਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਆਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬਣਤਰ ਹੋਵੇ।
- ii) ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਬਦਲਵੇਂ ਵਪਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਨਾਵਟ ਨੂੰ ਸੰਗਠਤ ਕਰਨ ਦਾ ਲਚੀਲਾਪਣ ਵੀ ਸੁੱਲਭ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਰੂਪ ਉੱਦਮੀਆਂ, ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਅਤੇ ਉੱਦਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਸ਼ਲ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਕਾਰਜ ਚਲਾ ਸਕਣ। ਆਪਣੇ ਸੰਗਠਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਲਣ ਵਿੱਚ ਲਚੀਲੇਪਣ ਕਾਰਣ ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ, ਛੋਟੇ ਉੱਦਮਾਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਪੁੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਵੀ ਉਪਯੋਗ ਹੈ।
- iii) ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੇਤਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸੰਸਦ ਨੇ ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ 2008 ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ 7 ਜਨਵਰੀ 2009 ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸਵੀਕਿਤੀ ਮਿਲੀ।

ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ 2008 ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

- i) ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਸਥਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸਦਾ ਆਪਣੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਿਧਾਨਕ ਵਜੂਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਰੂਪ ਬਣਾਉਣ ਲਈ

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ

ਕੋਈ ਵੀ ਦੋ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮਿਲਕੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਪਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਿਗਮੀਕਰਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਿਲਤ ਕਰਕੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਕੋਲ ਨਿਗਮੀਕਰਣ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਪੱਕਾ ਵਜੂਦ ਹੋਵੇਗਾ।

- ii) ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਫਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ‘ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ’, ਐਕਟ 2008 ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਿਯਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਕਟ, ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦਾ ਲਚੀਲਾਪਣ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵ, ‘ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ 2008’ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- iii) ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇਗੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਮਤ ਅਨੁਪਾਤ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮੂਰਤ ਜਾਂ ਅਮੂਰਤ ਜਾਂ ਫੇਰ ਦੇਹਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਈਵਾਲ, ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਆਚਰਣ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਭਾਈਵਾਲ ਲੈਣਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਜੁਟਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਧੋਖੇ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਸੀਮਤ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ।
- iv) ਹੇਠਾਂ ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੋ ਭਾਈਵਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਨਿਊਨਤਮ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਭਾਈਵਾਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3.2

ਬਰੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਢੁਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :

- ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੈ। (ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਜ਼ਰੂਰੀ)
- ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ, ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਲਚੀਲਾ, ਕਠੋਰ)
- ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਜੋਖਮ ਸਾਰੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। (ਵੰਡਦਾ, ਨਹੀਂ ਵੰਡਦਾ)
- ਭਾਈਵਾਲੀ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। (ਸਮੂਹਕ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ)
- ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ। (2008, 2010)

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ

3.10 ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਦੇ ਅਰਥ

ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਮਾਲਕੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਇਹ ਸਰੂਪ ਹਿੰਦੂ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਯੰਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਕੁਝ ਵਪਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਸਿਰਫ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ, ਦਾਦਾ ਜਾਂ ਪਰਦਾਦਾ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤਿੰਨ ਅਣਕ੍ਰਮਿਕ ਪੀੜੀਆਂ ਇੱਕਠਿਆਂ ਵਿਰਾਸਤ 'ਚ ਜਾਇਦਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰਕ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਵਪਾਰ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

3.11 ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

- ਜਨਮ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰੀ :** ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਆਪੇ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।
- ਪ੍ਰਬੰਧ :** ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੈਂਬਰ (ਕਰਤਾ) ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਰਤਾ ਹੋਰਨਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ :** ਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਨਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਕੋਈ ਵਾਪੁ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ :** ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਅਣਕ੍ਰਮਿਕ ਪੀੜੀਆਂ ਤੱਕ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।
- ਨਾਬਾਲਗ ਮੈਂਬਰ :** ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਬੱਚਾ ਇਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ।
- ਮੌਤ ਤੋਂ ਅਪ੍ਰਭਾਵਤ :** ਕਰਤਾ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਅਗਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੀਵਤ ਮੈਂਬਰ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀ

3.12 ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਦੇ ਗੁਣ

- ਆਰਥਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ :** ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਹਿੱਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਾਣ ਵੀ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਵਪਾਰ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ :** ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਪਾਗਲਪਣ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ, ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਗੋਰਵ :** ਮੈਂਬਰ ਪੂਰੀ ਲਗਨ, ਨਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਨਾਅ ਜੁਝਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਪਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਇਕਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗੋਰਵ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

3.11 ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ

- ਅਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ :** ਸਾਰੇ ਵਪਾਰਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਰਤਾ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਪਾਰ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਜੇਕਰ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾ-ਕਾਢੀ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੀ ਵੇਚੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਸੀਮਤ ਪੁੰਜੀ :** ਕਰਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਪੁੰਜੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸੀਮਤ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਸਤਾਰ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਕਾਢੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਧੇ ਦੇ ਅਵਸਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- ਕਰਤਾ ਕੋਲ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ :** ਇੱਕ ਗੈਰ-ਨਿਪੁੰਨ ਕਰਤਾ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦੀ ਵੱਲ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਵਪਾਰਕ ਫੈਸਲੇ ਉਸੇ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤਕ ਆਰਥਿਕ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ।** ਇਹ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮਾਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 0.0

- ਛੁੱਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦ/ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :**
 - ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਹੈ।
 - ਅਣਕ੍ਰਮਿਕ ਪੀੜੀਆਂ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।
 - ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 - ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ**
 - ਹਿਮਾਂਸੀ ਇਕਲੋਤੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉਹ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਬੰਦ ਕਰਨ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ

- ਦੇ ਦਿਨ ਉਸਦੇ ਵਪਾਰਕ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ (ਸਾਰੇ ਲੈਣਦਾਰ) 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਹਿਮਾਂਸੀ ਦੀ 6,00,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈਣਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ?
- ਉ) 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ, ਅ) 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ,
ਇ) 7 ਲੱਖ ਰੁਪਏ, ਸ) 11 ਲੱਖ ਰੁਪਏ
- ii. ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ :
ਉ) ਸੀਮਤ ਪੂੰਜੀ, ਅ) ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੀ ਕਮੀ,
ਇ) ਅਸੀਮਤ ਆਕਾਰ, ਹ) ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦੀ ਕਮੀ
- iii. ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮਾਂ, ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਉ) 1932, ਅ) 1956, ਇ) 2008, ਸ) 1912
- iv. ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ :
ਉ) ਜਨਮ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰੀ, ਅ) ਕਰਤਾ ਦੀ ਅਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ,
ਇ) ਮੌਤ ਤੋਂ ਅਪ੍ਰਭਾਵਤ, ਸ) ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਮੈਂਬਰ ਕਰਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- v. ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :
ਉ) ਭਾਈਵਾਲ, ਅ) ਮੈਂਬਰ, ਇ) ਸਹਿਭਾਗੀ, ਸ) ਮਾਲਕ

ਤਸੀਂ ਕੀ ਸਿਖਿਆ

- * ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਅਜਿਹਾ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਪਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋਖਮ ਵੀ ਉਹੀ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ।
- * ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਪਾਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਅਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਪਾਰ ਤੋਂ ਲਾਭ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਉਸੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਪੂੰਜੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਫੇਰ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸੰਚਾਲਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- * ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- * ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਲਾਭ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ।
- * ਇਕਥਿਆਂ ਵਪਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਭਾਈਵਾਲ' ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 'ਫਰਮ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ

- * ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਲਾਭ ਉਤਪੰਨ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਸਮੱਝੌਤੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਸੰਗਠਤ ਕਰਨ ਦਾ ਲਚੀਲਾਪਣ ਵੀ ਸੁਲਭ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
- * ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਣ ਲਈ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਅਧਿਕਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿ-ਭਾਈਵਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੱਸੋ।
2. ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
3. ਕੀ ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ?
4. ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ 'ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ' ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਵਸਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
5. ਬੈਂਕਿੰਗ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਰਮ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਬੈਂਕਿੰਗ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਦੱਸੋ।
6. ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
7. ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਸਰੂਪ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।
8. ਸਾਡੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।
9. ਸਾਡੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ।
10. ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ

- 3.1 (i) ਪੂੰਜੀ (ii) ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ (iii) ਪ੍ਰਬੰਧ (iv) ਕਿਰਤ (i) ਲਾਘੂ, ਸਥਾਨਕ
- 3.2 (i) ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ (ii) ਲਚੀਲਾ (iii) ਵੰਡਦਾ (iv) ਸਮੂਹਕ (v) 2008
- 3.3 I. (i) ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ (ii) ਤਿੰਨ (iii) ਸਹਿਭਾਗੀ, (iv) ਕਰਤਾ (v) ਕਰਤਾ
- II. (i) ਅ (ii) ਏ (iii) ਉ (iv) ਸ (v) ਏ

ਰਚਨਾਤਮਕ ਕਾਰਜ

- * ਆਪਣੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਵਪਾਰਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਲਾਓ ਕਿ ਉਹ ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਵਪਾਰ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਜਾਂ ਫੇਰ ਸਾਂਝਾ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਪਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਏਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਿਖੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹਨ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪ੍ਰੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

ਪਿਛਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਕਲੋਤੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ੍ਹ ਚੁਕੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸੰਗਠਨ ਵੀ ਵਪਾਰਕ ਕਿਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਸਿਰਫ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਵਪਾਰ ਫੈਲਾਉਣਾ ਤੇ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਟਾਟਾ ਸਟੀਲ, ਰਿਲਾਈਸਿੰਸ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼, ਕੋਲ ਇੰਡੀਆ, ਰਿਲਾਈਸਿੰਸ ਪਾਵਰ, ਡੀ.ਐਲ.ਐਂਡ., ਰੈਨਬੈਕਸੀ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਹਨ? ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਆਕਾਰ ਕੀ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ ਦੇਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਆਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰੀਏ!

ਉਦੇਸ਼

ਇਸ ਪਾਠ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਮਹਾਰੋਂ ਤੁਸੀਂ-

- * ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝ ਸਕੋਗੇ;
- * ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕੋਗੇ;
- * ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕੋਗੇ;
- * ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਲਾਭ ਤੇ ਹਾਨੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕੋਗੇ;
- * ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕੋਗੇ;
- * ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਸ ਸਕੋਗੇ;
- * ਵਿਭਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕੋਗੇ;
- * ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕੋਗੇ; ਅਤੇ
- * ਇੱਕ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਾ ਸਕੋਗੇ।

4.1 ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਅਰਥ

ਸਨਅਤੀ ਕਰਾਂਤੀ ਕਾਰਣ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਹਿਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਪ੍ਰੰਜੀਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦੇਸ਼ ਦੋਹਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪ੍ਰੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

ਬਣਾਇਆ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ Co-operari ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'Co' ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ 'ਦੇ ਨਾਲ' ਅਤੇ 'operari' ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ 'ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ'।

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਹੜੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ,

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਉਹ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਵੈ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਆਪ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਲਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸੋਮਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਲਾਭ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਸਤੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਘੱਟ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿੱਧਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4.1 ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਧਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਧਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋ। ਆਏ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੀਏ :

- ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਸੰਸਥਾ :** ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਚਾਹੇ ਉਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਮੈਂਬਰੀ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੈਂਬਰੀ :** ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਾਤੀ, ਲਿੰਗ, ਵਰਣ (ਰੰਗ) ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੈਂਬਰੀ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀਮਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਵੱਖਰੀ ਵਿਧਾਨਕ ਇਕਾਈ :** ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਉੱਦਮ ਨੂੰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਐਕਟ 1912 ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਧਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪੂਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

ਕਰਵਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਿਧਾਨਕ ਵਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- iv) **ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤ :** ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਪੂਜੀ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਗ੍ਰਾਂਟ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- v) **ਸੇਵਾ ਮੰਤਵ :** ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਉਚਿਤ ਲਾਭ ਵੀ ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ।
- vi) **ਵੋਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :** ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਕੋਲ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਸ਼ੇਅਰ ਹੋਣ।

4.3 ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

- i) **ਖਪਤਕਾਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ :** ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਚਿਤ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਖਪਤਕਾਰ ਵਸਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਆਮ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿੱਧਿਆਂ ਹੀ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲ ਖਰੀਦ ਦੇ ਵਰਤਾਉਣ ਲੜੀ ਦੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਲ ਦੇ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸਤਾਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤਾਂ ਉੱਪਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ : ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ, ਆਪਣਾ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਸੁਪਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਆਦਿ।
- ii) **ਉਤਪਾਦਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ :** ਇਹ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਛੋਟੇ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਕੱਚਾ ਮਾਲ, ਮਸ਼ੀਨ, ਔਜ਼ਾਰ, ਉਪਕਰਣ ਆਦਿ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਹੈਂਡਲੂਮ, ਏਪਕੋ (APPCO) ਆਦਿ ਉਤਪਾਦਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।
- iii) **ਸਹਿਕਾਰੀ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ :** ਇਹ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਆਪ ਵੇਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਮੁਲ ਦੁੱਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾਉਣ ਲਈ ਗੁਜਰਾਤ ਸਹਿਕਾਰੀ ਦੁੱਧ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਸੰਘ ਲਿਮਿਟਡ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹੈ।
- iv) **ਕਿਫਾਇਤੀ (ਜਮੁਂ ਖਾਤਾ) ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ :** ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਵਿਆਜ ਦਰ ਉੱਪਰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਾਮ ਸੇਵਾ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬੈਂਕ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।
- v) **ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਮੂਹਕ ਆਵਾਸ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ :** ਇਹ ਆਵਾਸ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਮਕਾਨ ਜਾਂ ਫਲੈਟਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵੰਡ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4.1

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਬਾਵਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਭਰੋ :

- ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਮਾਨ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਮੱਤੀ ਦਾ ਮੰਤਵ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਵੈ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਖਪਤਕਾਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਅਪਨਾ ਬਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।

4.3 ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਲਾਭ

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਰੂਪ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲਾਭ ਹਨ :

- ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਸੰਗਠਨ :** ਇਹ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਸੰਗਠਨ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਜੀਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਦੋਹਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਉੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ :** ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਮੱਤ' ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਉੱਪਰ ਆਧਾਰਤ ਹੈ।
- ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੈਂਬਰੀ :** ਸਾਮਾਨ ਹਿੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਖਾਤਮਾ :** ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਖਪਤਕਾਰ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਖੁਦ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧਿਆਂ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।
- ਸੀਮਤ ਦੇਣਦਾਰੀ :** ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਮੱਤੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਪੂਜੀ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਕਲੌਤੀ ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ ਉੱਪਰ ਵਪਾਰਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਜੋਖਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- ਸਥਿਰ ਜੀਵਨ :** ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮੱਤ, ਦੀਵਾਲੀਆਪਣ, ਪਾਗਲਪਣ ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂਬਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਜੂਦ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

4.3 ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ

ਉਪਰੋਕਤ ਲਾਹਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਆਉ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੀਏ :

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

- ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਕਮੀ :** ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਮੰਤਵ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੂਰਨ ਉਤਸਾਹ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।
- ਸੀਮਤ ਪੂੰਜੀ :** ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਗ ਦੇ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਪੂੰਜੀ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ :** ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੁਸ਼ਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
- ਪ੍ਰਤਿਬਹਿੰਤਾ ਦੀ ਕਮੀ :** ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਉਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਠਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਕਮੀ :** ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਤਭੇਦਾਂ ਅਤੇ ਹਉਮੈਂ ਕਾਰਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈ-ਝਗੜਾ ਅਤੇ ਤਣਾਅ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸੁਆਰਬਪੂਰਣ ਰਵੱਦੀਏ ਕਾਰਣ ਕਈ ਵਾਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬੰਦ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

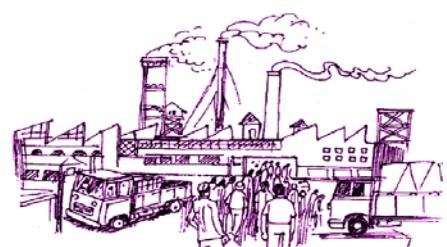
ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4.2

ਵਰਨਣ ਕਰੋ ਕਿ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ

- ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਧਾਨਕ ਵਜੂਦ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਧੇਰੇ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਨਾ ਕਰ ਪਾਉਣ ਕਾਰਣ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੀ।
- ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
- ਵਪਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।
- ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਉਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਰ।

4.6 ਸਾਂਝੀ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਅਰਥ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ 1956 ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਇਸ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਾਂਝੀ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਮਤ ਅਜਿਹਾ ਬਣਾਉਟੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਧਾਨਕ ਵਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਮੁਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਸਾਮਾਨ ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ੇਅਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਹੋਲਡਰ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

4.7 ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

- ਬਣਾਉਟੀ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿਅਕਤੀ :** ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ, ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਮਤ ਇੱਕ ਬਣਾਉਟੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਵਿਧੀ (ਕਾਨੂੰਨ) ਦੇ ਚਿੰਤਨ-ਅਵਲੋਕਣ ਦੁਆਰਾ ਵਜੂਦ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਵੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਮੌਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਣਾਉਟੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਮੌਤ ਸਭ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਧਾਨਕ ਇਕਾਈ :** ਕੰਪਨੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਵਿਧਾਨਕ ਇਕਾਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਉਪਰ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਵੀ ਇਸ ਉਪਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਅਟੁੱਟ ਜੀਵਨ :** ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਟੁੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉਪਰ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ, ਪਾਗਲਪਣ, ਦੀਵਾਲੀਆਪਣ ਆਦਿ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ :** ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਤੱਕ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਾਰੰਟੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਸਾਂਝੀ ਮੁਹਰ :** ਇੱਕ ਬਣਾਉਟੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਕੰਪਨੀ ਆਪ ਹਸਤਾਖਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਮੁਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੀ ਬਦਲਣਯੋਗਤਾ :** ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਲਿਮਿਟਡ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ, ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਚਾਲਕ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4.3

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਗਲਤ ਹਨ :

- ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਨਕ ਰਸਮੀ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਲਿਮਿਟਡ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਸੁਤੰਤਰਤਾਪੂਰਵਕ ਬਦਲਣ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪੂਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

- iii. ਸੰਯੁਕਤ ਪੂਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- iv. ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪੂਜੀ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਉਪਰ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੀ।

4.8 ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਪਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਚਾਰ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ - ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ, ਪਬਲਿਕ ਕੰਪਨੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਬਹੁ-ਗਲਟਰੀ ਕੰਪਨੀ।

ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ : ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ 1856 ਅਨੁਸਾਰ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੂਜੀ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :

- ਉ) ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬੈਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਅ) ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ 50 ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਇ) ਆਪਣੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਜ਼-ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਮੀ ਭਰਨ (Subscribe) ਲਈ ਸੱਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ।
- ਸ) ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਸੱਦਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਬਲਿਕ ਕੰਪਨੀ : ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ 1956 ਅਨੁਸਾਰ ਪਬਲਿਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ :

- ਉ) ਇਸ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰਤਾਪੂਰਵਕ ਤਬਾਦਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਅ) ਇਸ ਦੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੂਜੀ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਇ) ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਸ) ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਜਾਰੀ ਅਤੇ ਸਬਸਕਰਾਈਬ (ਹਾਮੀ ਭਰੇ) ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੱਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

4.9 ਨਿੱਜੀ ਸੀਮਤ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਸੀਮਤ ਕੰਪਨੀਆਂ 'ਚ ਅੰਤਰ

ਨਿੱਜੀ ਸੀਮਤ	ਪਬਲਿਕ ਸੀਮਤ
1. ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੈਂਬਰ : 2	1. ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੈਂਬਰ : 7
2. ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੂਜੀ : ਰ : 1 ਲੱਖ	2. ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੂਜੀ : ਰੁ : 5 ਲੱਖ
3. ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰ : 50	3. ਕੋਈ ਵਧੇਰੇ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ
4. ਆਪਣੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ਾ-ਪੱਤਰਾਂ ਲਈ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ	4. ਆਪਣੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਅਤੇ ਕਰਜ਼-ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ
5. ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਬੈਨ ਕਰਦੀ ਹੈ	5. ਇਸ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਤਬਾਦਲਾਯੋਗ ਹਨ
6. ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਸੰਚਾਲਕ ਲਾਜ਼ਮੀ	6. ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਸੰਚਾਲਕ ਅਨਿਵਾਰੀ
7. ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ	7. ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

8. ਵਿਧਾਨਕ ਸਭਾ ਸੱਦਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ	8. ਵਿਧਾਨਕ ਸਭਾ ਸੱਦਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ
9. ਸਿਰਫ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਪੁਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ	9. ਗਿਣਤੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 5 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਾਜ਼ਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4.4

ਸਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ :

- ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੈਂਬਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
- ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰਤਾਪੂਰਵਕ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ਐੱਚ.ਐਮ.ਟੀ. ਲਿਮਟਿਡ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਹੈ।
- ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟੀ ਰੁਪਏ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

4.10 ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਕੰਪਨੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਸਰੂਪਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਕਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ :

- ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ :** ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਜ਼ ਕੀਮਤਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿੱਤੀ ਸੋਮੇ :** ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਕੰਪਨੀ ਸਰੂਪ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿੱਤੀ ਸੋਮੇ ਜੁਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਪੂੰਜੀ, ਘੱਟ ਅੰਕਿਤ ਕੀਮਤ ਵਾਲੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਾਜਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੱਟ ਆਰਥਿਕ ਸੋਸਿਆਂ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਖਰੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਨਿਰੰਤਰਤਾ :** ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਵਪਾਰਕ ਜੀਵਨ ਲੰਮੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਗਮਤ (ਕਾਰਪੋਰੇਟ) ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣ।
- ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ :** ਇੱਕ ਪਬਲਿਕ ਲਿਮਟਿਡ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰਤਾਪੂਰਵਕ, ਹੋਰਨਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ਜੋਖਮ ਦੀ ਵੰਡ :** ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਹਾਨੀ ਦਾ ਜੋਖਮ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਉੱਪਰ ਬਿਖਰੀ ਹੋਈ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਸਮਾਜਕ ਲਾਭ :** ਕੰਪਨੀ ਸੰਗਠਨ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਬਚਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਤ ਕਰਕੇ ਸਨਾਤ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

4.11 ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ

- ਗਠਨ ਦੀ ਕਠਿਨਾਈ :** ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਗਠਨ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਖਰਚੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

- ii) **ਵਧੇਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ :** ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਲਣ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰਤ ਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਆਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਆਡਿਟ ਅਤੇ ਲੇਖਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਅਨਿਵਾਰੀ ਹੈ।
- iii) **ਅਲਪਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ :** ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਤੂ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਲਪਤੰਤਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- iv) **ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ :** ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਕਈ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰ ਨਿਰਣੇ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਸੱਦਣ, ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਅਜਾਈਂ ਖਾਰਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- v) **ਪਰਦਾਦਾਰੀ ਦੀ ਕਮੀ :** ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ 1956 ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

4.12 ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ

ਵੱਡੇ ਵਪਾਰਾਂ ਲਈ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਕੰਪਨੀ ਸਰੂਪ ਉਪਯੋਕਤ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪੂੰਜੀ ਸੰਗਹਿ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਸ਼ੀਨ ਨਿਰਮਾਣ, ਸੂਚਨਾ ਤਕਨੀਕ, ਲੋਹਾ ਅਤੇ ਇਸਪਾਤ, ਅਲਮੀਨੀਅਮ, ਖਾਦ ਅਤੇ ਦਵਾ ਉਦਯੋਗ ਆਦਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

4.13 ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ

ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ 1956 ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪੇਡ ਅੱਪ ਸ਼ੇਅਰ, ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਨਿਉਨਤਮ 51 ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਆਡਿਟ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਿਯੰਤ੍ਰਕ ਅਤੇ ਮਹਾਂਲੇਖਾ ਪ੍ਰੀਖਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ : ਐਚ.ਐਮ.ਟੀ. ਲਿਮਿਟਡ, ਕੋਲ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟਡ, ਸਟੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟਡ, ਐਨ.ਟੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਲਿਮਿਟਡ, ਮਹਾਂਨਗਰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟਡ, ਓ.ਐਨ.ਜੀ.ਸੀ. ਲਿਮਿਟਡ ਆਦਿ।

ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ

ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਏਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :

- i. ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਧਾਨਕ ਵਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ii. ਪੇਡ-ਅੱਪ ਸ਼ੇਅਰ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 51 ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- iii. ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- iv. ਇਸ ਦੇ ਮੁਲਾਕਾਂ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4.5

ਖਾਲੀ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋ :

- ਸੰਯੁਕਤ ਪੂਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਲਾਗਤ ਬਹੁਤ ਹੈ।
- ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਡ ਅਤੇ ਓ.ਐਨ.ਜੀ.ਸੀ. ਲਿਮਿਡ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।
- ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉੱਪਰ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

4.14 ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਅਰਥ

ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣਾ ਵਪਾਰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਵੇਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋਰਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਈ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫਿਲਿਪਸ, ਐਲਜੀ, ਹੁੰਡਈ, ਜਨਰਲ ਮੋਟਰਜ਼, ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ, ਨੈਸਲੇ, ਸੋਨੀ, ਮੈਕਡੋਨਲਡਸ, ਸਿਟੀ ਬੈਂਕ, ਪੈਪਸੀ ਫੂਡ, ਕੈਡਬਰੀ ਆਦਿ।

ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਰ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵੰਡ ਕਾਰਣ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

4.15 ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ

- ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੂਜੀ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ :** ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਪੂਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
- ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ :** ਸਨਾਤਨੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਬਿਹਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਉੱਨਤ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ :** ਚੋਖੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ ਕਾਰਣ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀ ਬਿਹਤਰ ਮਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਵਿਵਿਧ ਸੋਧ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉੱਨਤ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਂਗੇਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II
ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

- iv) **ਸਹਾਇਕ ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈਆਂ 'ਚ ਵਾਧਾ :** ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਸਹਾਇਕ ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈਆਂ, ਮਾਲ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- v) **ਨਿਰਯਾਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ 'ਚ ਵਾਧਾ :** ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਤ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਐਕਸਪੋਰਟ ਢੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਐਕਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਲਸ਼ੇਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- vi) **ਤੰਦਰੁਸਤ ਮੁਕਾਬਲਾ :** ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੀਆਂ ਮਿਆਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦੇਸੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

4.16 ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ

ਉਪਰੋਕਤ ਲਾਭਾਂ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੈਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ :

- i) **ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਪਹਿਲ :** ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਸਨਅਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ।
- ii) **ਘਰੇਲੂ ਸਨਅਤਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ :** ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਅਤਿਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦੇ ਜ਼ੋਰ 'ਤੇ ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਸਨਅਤਾਂ ਉਪਰ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਸਨਅਤ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- iii) **ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ :** ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਪਤਕਾਰ ਸਾਮੱਗਰੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਪਹਿਰਾਵੇ ਸੰਬੰਧੀ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਣ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 0.0

- I. ਹੇਠਾਂ ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਥਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ।
 - i. ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਹੌਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
 - ii. ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਕਮਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
 - iii. ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕਾਰਣ ਘਰੇਲੂ ਸਨਅਤ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪੂਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

- iv. ਆਮਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮੁਨਾਫਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਨਾਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੂਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
- v. ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਕਦੇ ਹਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

੧੧. ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

- i. ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ :
 - ਉ) ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੈਂਬਰੀ, ਅ) ਵੱਖਰਾ ਵਿਧਾਨਕ ਵਜੂਦ,
 - ਈ) ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼, ਸ) ਮਤਾਪਿਕਾਰ
- ii. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਖਪਤਕਾਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ?
 - ਉ) ਅਪਨਾ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਅ) ਕੇਂਦਰੀ ਭੰਡਾਰ,
 - ਈ) ਸੁਪਰ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਸ) ਨਾਰਾਇਣ ਆਵਾਸ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ
- iii. ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
 - ਉ) ਸੀਮਤ, ਅ) ਅਸੀਮਤ,
 - ਈ) ਸੰਯੁਕਤ, ਸ) ਸੰਯੁਕਤ ਤੇ ਵੱਖਰੀ
- iv. ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਕਿਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ -
 - ਉ) ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਠਾ, ਅ) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ,
 - ਈ) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸ) ਸਥਾਨਕ ਸਵੈ ਸਰਕਾਰ
- v. ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸੀਮਤ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਪੂਜੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
 - ਉ) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਅ) ਸਿਰਫ ਜਨਤਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰ,
 - ਈ) ਸਿਰਫ ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਸ) ਸਿਰਫ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ੋਅਰ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ

ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਿਖਿਆ

- * ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਸੰਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨ ਲੋੜਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਮਾਨ ਆਰਥਿਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ।
- * ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਏਂ :
 - i. ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਸੰਸਥਾ
 - ii. ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੈਂਬਰੀ
 - iii. ਵੱਖਰੀ ਵਿਧਾਨਕ ਇਕਾਈ
 - iv. ਵਿੱਤ ਦਾ ਸਰੋਤ
 - v. ਸੇਵਾ ਮੰਤਵ
 - vi. ਮਤਾਪਿਕਾਰ
- * ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਸ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਐਕਟ 1912 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਉਪਨਿਯਮ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

- * **ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ :** ਖਪਤਕਾਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਉਤਪਾਦਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਕਿਫਾਇਤ (ਜਮ੍ਹਾਂ ਖਾਤਾ) ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਮੂਹਕ ਆਵਾਸ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ।
- * **ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ :** ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਸੰਗਠਨ, ਲੋਕਤਾਂਤਰਿਕ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੈਂਬਰੀ, ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਖਾਤਮਾ, ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਸਥਾਈ ਜੀਵਨ।
- * **ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ :** ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਕਮੀ, ਸੀਮਤ ਪੂੰਜੀ, ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਵਿੱਚ ਕਠਿਨਾਈ, ਪ੍ਰਤਿਬਧਤਾ ਦੀ ਕਮੀ, ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਕਮੀ।
- * **ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਏਂ :** ਬਣਾਉਟੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਵੱਖਰੀ ਵਿਧਾਨਕ ਇਕਾਈ, ਸਥਾਈ ਜੀਵਨ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਸਾਂਝੀ ਮੁਹਰ, ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ, ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਵੱਖਰੇਵਾਂ।
- * **ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ :** ਨਿੱਜੀ ਸੀਮਤ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਪਬਲਿਕ ਲਿਮਿਟਡ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ।
- * **ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਲਾਭ :** ਸੀਮਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤ, ਨਿਰੰਤਰਤਾ, ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ, ਜੋਖਮ ਦਾ ਬਿਖਰਾਅ, ਸਮਾਜਕ ਲਾਭ।
- * **ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ :** ਗਠਨ ਦੀ ਕਠਿਨਾਈ, ਅਤਿਅਧਿਕ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ, ਅਲਪਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ, ਗੁਪਤਤਾ ਦੀ ਕਮੀ।
- * **ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ :** ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ 51 ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ੇਅਰ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹੋਣ।
- * **ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀ :** ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਜਿਸਦਾ ਵਪਾਰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਸ਼ੇਲਣ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋਰਣਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

1. ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
2. ਖਪਤਕਾਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਕੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
3. ਖਪਤਕਾਰ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਦੋ-ਦੋ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿਓ।
4. ਕਿਫਾਇਤ (ਜਮ੍ਹਾਂ ਖਾਤਾ) ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
5. ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਮਤਭੇਦ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹਨ?
6. ਉਤਪਾਦਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ?
7. ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
8. ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੀ ਲਾਭ ਹਨ?
9. ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
10. ਸੰਯੁਕਤ ਪੂੰਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਚਾਰ ਲੱਛਣਾਂ ਬਾਰੇ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਪੂਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ

11. ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਕੀ ਹਨ। ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਭਿੰਨ ਹੈ?
12. ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।
13. ਸੰਯੁਕਤ ਪੂਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰੋ।
14. ਸੰਯੁਕਤ ਪੂਜੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
15. ਬਹੁਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੱਸੋ।

ਪਾਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ

- 4.1 (i) ਸਵੈ-ਇੱਛਤ, ਆਰਥਿਕ, (ii) ਸੇਵਾਵਾਂ, (iii) ਵਿਧਾਨਕ ਵਜੂਦ, (iv) ਆਪਸੀ ਮਦਦ, (v) ਵਿਚੇਲਿਆਂ, (vi) ਖਪਤਕਾਰ
- 4.2 (i) ਸਹੀ, (ii) ਸਹੀ, (iii) ਸਹੀ, (iv) ਗਲਤ, (v) ਸਹੀ, (vi) ਸਹੀ, (vii) ਸਹੀ, (viii) ਸਹੀ
- 4.3 (i) ਸਹੀ, (ii) ਸਹੀ, (iii) ਗਲਤ, (iv) ਗਲਤ
- 4.4 (i) ਦੋ, (ii) ਨਿੱਜੀ, (iii) ਪਬਲਿਕ, (iv) ਇੱਕ ਲੱਖ
- 4.5 (i) ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਅੰਕਿਤ ਮੁਲ, (ii) ਸੰਚਾਲਕ ਮੰਡਲ, (iii) ਅਧਿਕ, (iv) ਸਰਕਾਰੀ, (v) ਮੈਂਬਰਾਂ
- 4.6 I. (i) ਗਲਤ, (ii) ਸਹੀ, (iii) ਸਹੀ, (iv) ਸਹੀ, (v) ਗਲਤ
II. (i) ਏ, (ii) ਸ, (iii) ਓ, (iv) ਉ, (v) ਇ

ਰਚਨਾਤਮਕ ਕਾਰਜ

- * ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ।
ਉ) ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ
ਅ) ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ
ਇ) ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਜਿਸਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਉਹ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।
- * ਕੋਈ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨਿੱਜੀ, ਪਬਲਿਕ, ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਲੇਣ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਪ੍ਰਚਾਲਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰੋ।

ਮਾਡਿਊਲ (ਇਕਾਈ) II

ਵਪਾਰਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ
ਕਿਸਮਾਂ

ਟਿੱਪਣੀ